

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ใน มาตรา 43 ว่า “ บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ” และมาตรา 81 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้วงการศึกษาไทย ได้มีการเคลื่อนไหวให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังและในที่สุดก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ประกอบด้วยสาระสำคัญ 9 หมวด โดยระบุแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 4 มาตรา 22 ระบุว่า “ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ถือว่าเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ ความเชื่อ มุมมองแง่คิดของครูผู้สอน และคนทั่วไปว่าในการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนต้องเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด และเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่รอรับความรู้จากการบอกของครูไปเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ค้นหาคำความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติของตนเอง (สุภรณ์ สถาพงศ์. 2543 : 59) ในขณะเดียวกัน ครูก็ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน (ชนาธิป พรกุล. 2543 : 39)

จากการติดตามการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2547 พบว่า ผลการเรียนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 จากคะแนนการสอบระดับประเทศ (NT) ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นในปีการศึกษา 2547 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมพื้นที่

5 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอแกลง กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ และกิ่งอำเภอชื่นชม มีสถานศึกษาจำนวน 327 แห่ง และครูจำนวน 4,473 คน จึงต้องจัดให้บุคลากรเหล่านี้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการปฏิบัติราชการของสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับครู และพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูยังมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ขาดการพัฒนาด้านเทคนิคการสอน กระบวนการจัดประสบการณ์ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ขาดการพัฒนาสื่อที่สนองตอบต่อความแตกต่าง และความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ขาดสื่อที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ใช้ด้วยตนเอง ครูมีชั่วโมงสอนมาก และมีการปฏิบัติภารกิจอื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการใช้วิธีสอนแบบเดิม คือเน้นการอ่านจากหนังสือเรียน การบอกล่าเนื้อหาสาระต่าง ๆ และสรุปให้นักเรียนจดบันทึก การสอนจึงเน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบเรียนสำเร็จรูปที่จัดทำโดยสำนักพิมพ์เอกชน ซึ่งมีอย่างแพร่หลาย นักเรียนจึงเรียนแบบท่องจำและรู้แคบ ขาดการปฏิบัติงานจริง และการค้นพบด้วยตนเอง ไม่มีความสามารถในการคิดแสวงหาความรู้และการปฏิบัติงาน ครูมีขวัญและกำลังใจต่ำ เนื่องจากมีปัญหาค่าครองชีพและหนี้สินและปัญหาครอบครัว สังคมให้ความสำคัญต่อวิชาชีพครูค่อนข้างต่ำ หากเปรียบเทียบกับวิชาชีพอื่นๆ ทำให้ครูขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ขาดเป้าหมายในการทำงานที่จะพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร ความมุ่งหวังของสังคมและประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2547 : 6-9) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงมีความจำเป็นที่ครูต้องพัฒนาตนเอง

ด้วยข้อมูลความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครู ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา สนใจที่จะศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองให้มีศักยภาพด้านการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาแล้วจะมีความมุ่งมั่นในอันที่จะพัฒนางานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาตนเองของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี (2545 : 12-13) และพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต , 2540 : 14 – 17) แล้วนำมาสรุปได้ว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ควรมี 4 ด้าน คือ

1. ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน
2. ด้านความรู้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ใช้สอน
3. ด้านเทคนิคการสอน และสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 4,473 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2548 : 1-14)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง ครูจำนวน 354 คน จากนั้นเทียบสัดส่วนตามจำนวนประชากรของแต่ละอำเภอ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประสิทธิภาพ จำแนกเป็น

2.1.1 ต่ำกว่า 10 ปี

2.1.2 10 – 19 ปี

2.1.3 มากกว่า 19 ปี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน คือ ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน ด้านความรู้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ใช้สอน ด้านเทคนิคการสอนและสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนา หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถความชำนาญ และทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการทำงานให้ดีขึ้นอันจะเป็นผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

2. ความต้องการพัฒนาตนเองของครู หมายถึง ความต้องการของครูในการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และ ทักษะในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานในการจัดกระบวนการเรียน การสอนของครูเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้สำเร็จ

4. การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการในการจัด การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเต็มตามศักยภาพ ตามมาตรา 22 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

5. ความรู้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ใช้สอน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทักษะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงาน อาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

7. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ยกเว้น โรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

8. เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดมหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอแกดำ กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ และ กิ่งอำเภอชื่นชม

9. ประสบการณ์ หมายถึง ระยะเวลาที่ครูได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งครู ในสถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่ง หรือหลายสถานศึกษารวมกัน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ

9.1 ต่ำกว่า 10 ปี

9.2 10-19 ปี

9.3 มากกว่า 19 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อเสนอแนะสำคัญแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร การศึกษาครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมพัฒนาครูในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากรในสังกัดให้ ได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับ ผู้เรียนต่อไป